
МОВА ПОЛІТИКИ І МЕДІА: ВИМІРИ ВЗАЄМОДІЇ

Медіафорум : аналітика, прогнози,
інформаційний менеджмент :
зб. наук. праць. – Чернівці :
Чернівецький нац. ун-т, 2019. –
Том 7. – С. 175-187

Mediarorum: Analytics, Forecasts,
Information Management:
Collection of Research Articles. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University, 2019. –
Vol. 7. – pp. 175-187

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2019.7.175-187>

УДК: 327.8=161.1/=512.1(57)

© Тетяна Лященко¹

МОВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НОВИХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ (на прикладі держав Центральної Азії)

У статті досліджуються спроби побудови «русского мира» на території колишніх радянських республік Центральної Азії шляхом впровадження ідеї єдиного мовного, культурного та політичного простору з Російською Федерацією. Аналізуються загрози безпеці держав центральноазійського регіону. Наводяться дані про поступову зміну орієнтирів громадян держав ЦА при виборі джерел інформації. Робиться висновок, що технології пропаганди РФ в Центральній Азії спрямовані, насамперед, на формування позитивного іміджу президента Росії серед якомога ширших верств населення.

175

Ключові слова: Центральна Азія, «русский мир», російськомовне населення, мовне питання, пропаганда, Російська Федерація, засоби масової інформації, ідентичність.

Language as a Factor in the New Identity Formation (Illustrated by Central Asian States)

Attempts to build a “Russian world” within the former Soviet republics of Central Asia by introducing an idea of a single linguistic, cultural and political space with the Russian Federation are studied in the article. The threats to the Central Asian countries’ information space are analyzed. The data on gradual changing of orientations of the Central Asian states’ citizens when choosing sources of information is provided. It is concluded that the technologies of the Russian Federation’s propaganda in Central Asia are aimed primarily at the formation of the president of Russia positive image

---

¹ Доктор політичних наук, провідний науковий співробітник Інституту політичних і етнонаціональних відносин ім. І.Ф.Кураса НАН України, Україна, E-mail: tet.lyachenko@ukr.net

among the widest possible groups of population. Attempts to push so-called “the Russian world”, which already jeopardize global peaceful balance, are grounded, in particular, on a widespread use of the Russian language within the territories of the former USSR that serves to propagate an idea of a single linguistic, cultural and political space. At the same time, a revival and development of national languages and cultures are intensively ongoing in all new independent states. It provokes a confrontation that often causes points of tension and conflicts.

A large number of the Russian media, including federal state editions, TV channels. the Sputnik news agency etc. operates in Central Asian information space. Using own controlled media, the Kremlin seeks to convince the Central Asian states’ citizens that the Russia’s foreign policy is a right one, as well as to form a positive image of Russia and president Putin as a politician who is capable to ensure stability and security in the Central Asian region.

176 — The Russian Federation pays a special attention to Eastern Kazakhstan, where a large number of ethnic Russians is concentrated. Kazakhstan has much in common with Ukraine on its ethnic population composition, economic situation and geographical proximity to Russia. As in Ukraine, the ethnic Russians make up about 1/5 of the population in Kazakhstan, meanwhile the Russian language is widely used in all spheres.

Russia calls its initiative a “humanitarian project”, but there is no doubt that the Kremlin is fighting for minds of younger generation, trying to impose own culture and values on young people. Recently, while alternative sources of information have been spreading, more and more Central Asian habitants opt for online information in their national languages, considering Russian-speaking news resources to be a propaganda.

Keywords: Central Asia, “Russian world”, Russian-speaking population, language issue, propaganda, Russian Federation, mass media, identity.

Постановка проблеми. Поширення “русского мира”, яке вже безпосередньо загрожує існуванню мирного балансу в світі, базується, зокрема, на широкому розповсюдженні російської мови на територіях колишнього СРСР. А через неї, у свою чергу, поширюється пропаганда ідеї єдиного мовного, культурного та політичного простору. Одночасно в усіх нових незалежних державах інтенсивно іде процес розвитку національної мови та культури. Виникає протистояння, розвиток якого нерідко тягне за собою утворення осередків напруги та протистояння.

В країнах центральноазійського регіону стан російської мови характеризується варіативністю політики лідерів держав Центральноазійського регіону (можливо, за виключенням лідерів Туркменістану), розбіжностями поглядів суспільства, нерівномірністю внутрішніх умов та зовнішніх впливів.

Коливання центральноазійських лідерів свідчить про те, що вони чітко усвідомлюють справжню ціну «дружби» з Москвою. Всі очільники держав ЦА опинились в лещатах подвійного тиску: з одного боку, підтримка Кремля допомагає їм залишатися при владі протягом тривалого часу, а з другого – ідеологічна агресія РФ є загрозою для суверенітету країн Центральної Азії та викликає розкол у суспільстві.

Проте, для російських пропагандистських ЗМІ важливо сформувати думку не лише офіційної влади республік Центральної Азії, а насамперед багатомільйонного населення регіону. Москва, спостерігаючи за поступовим відходом російської мови з Центральної Азії, зміцнює стратегію «м'якої сили» в сфері освіти.

Ще більше посилення впливу Росії на держави центральноазійського регіону, нав'язування її громадянам поглядів Кремля на події у світі загалом і процеси в Україні зокрема, шкодить національним інтересам України. Тому дослідження цих процесів, аналіз шляхів протидії їм є надзвичайно важливим і потребує детального розгляду спеціалістами не лише гуманітарного профілю.

Тому *метою даної статті* є аналіз сучасного стану російської мови в державах Центральної Азії, аналіз загроз, які несе кремлівська пропаганда для інформаційного простору регіону ЦА, а також вплив цих процесів на створення іміджу України та сприйняття нашої країни громадянами Центральної Азії.

Виклад основного матеріалу. Намагаючись легітимізувати свої загарбницькі дії, президент Путін прикривається «співвітчизниками», до яких зараховується «біля третини мільярду російськомовного населення або майже кожний двадцятий житель планети, який має духовні та ментальні ознаки російськості та є небайдужим до долі і місця Росії у світі» [Батанова, 2009, с.64]. Будь-яка логіка відходить на задній план, якщо мова йде про захист «суперетносу», який «несе цивілізацію і культуру». «Реальною метою російського лідера є те, що він називає «інтеграційним проектом» щодо територій колишнього СРСР, задуманим для пожвавлення Росії та відновлення

російської цивілізації на позиціях, що належали їй – на його думку – по праву. Путін прийняв його в якості своєї місії і вірить, що успішне здійснення цього проекту гарантуватиме йому міцне місце в російській історії» [Olcott M., 2014].

Казахстан та Киргизстан були і залишаються найбільш русифікованими країнами Центральної Азії. І навіть при суттєвому зниженні кількості росіян в цих державах російська мова тут має найбільш сприятливий, порівняно з іншими державами Центральної Азії, правовий статус. Росіяни залишаються більшістю в двох регіонах Казахстану (Північно-Казахстанська і Костанайська області), займають значну частку (понад 25% населення) ще в 5 регіонах країни – Східно-Казахстанській, Павлодарській, Карагандинській і Акмолинській областях, а також в Алмати. Хоча загалом казахів в Казахстані стало більше на 255 тис. і на 1 січня 2019 р. їхня кількість складає 70,23 % [Этническая карта].

178

На суспільну думку в Казахстані досі суттєво впливають російські ЗМІ. Згідно зі спостереженнями експертів з початку україно-російського конфлікту казахстанське суспільство розділилося на два ворогуючі між собою табори. При цьому, вважають вони, у більшій частини населення країни явно домінують проросійські настрої, які нерідко мають агресивний характер. Власник медіа-групи «ТАН» Арманжан Байтасов поскаржився: «Я беру участь у кількох WhatsApp-чатах і відчуваю агресивність моїх опонентів, явно прокачаних російської ідеологією. Такі люди вкрай вороже ставляться до іншої точки зору, і цей свій негатив абсолютно не приховують».

На думку Арманжана Байтасова, проросійська орієнтація значної частини казахстанського населення є наслідком тієї інформаційної політики, яка проводиться в країні. «Все почалося з кінця 90-х – початку 2000-х рр. держава стала регулювати вітчизняні ЗМІ. Це і обмеження ретрансляції зарубіжних каналів, і введення правила мовлення за принципом 50 на 50. Тобто 50 відсотків казахською мовою і 50 відсотків на інших мовах. Нарешті, поділ ЗМІ на тих, хто отримує кошти з державного бюджету, і тих, хто нічого не отримує і виживає як може», – зауважив казахстанський медіа-магнат [Об информационной безопасности, 2014].

Особлива увага з боку Російської Федерації приділяється східному Казахстану, де зосереджена велика кількість етнічних росіян. Казахстан за національним складом населення, географічним та еконо-

мічним становищем має з Україною багато спільного. Як і в Україні, росіяни становлять у Казахстані близько 1/5 населення, яке в своїй більшості говорить російською мовою. Республіка має величезний кордон з Росією, а їх економіки так тісно інтегровані, що «самостійно» існувати Казахстану досить важко.

Наприкінці листопада 2014 р. казахстанській портал «Медуза» опублікував репортаж Іллі Азара під назвою «Усть-Кам'яногірська народна республіка: Чи чекають росіяни в Казахстані «ввічливих людей». За декілька днів цей матеріал був заблокований, а до редакції почали надходити листи про шкоду тієї інформації, що була викладена в ній. Матеріал був названий «іноземною спробою розпалити міжнаціональну ворожнечу, зіштовхнути росіян і казахів».

У репортажі зі слів кількох російських жителів Усть-Каменогорська описувалися проблеми російськомовного населення в Східному Казахстані, проте ситуація «за всіма пунктами» порівнювалася з положенням росіян в Східній Україні, до подій в Луганську і Донецьку. Основний інтерес до Усть-Каменогорська був викликаний питанням: чи можливе повторення Донбасу в Казахстані, чи є до цього передумови і наскільки сильні в регіоні сепаратистські настрої? «Місцеві росіяни активно обговорюють Донбас і підтримують Путіна в його політиці з української питання», – пише Азар. Наприклад, вони говорили так: «На Україні протягом 23 років незалежності виховували ненависть до Росії і російського» (що в підсумку призвело до війни на Донбасі), а в Казахстані робиться те ж саме, але «потихеньку» (Олег Масленников, голова російської громади Рудного Алтаю).

Росіяни також почали нарікати і на перейменування міст на «казахський лад». «Раз це земля казахів, то і росіянам вони натякають: а ви не лізьте. Російські колонізатори, мовляв, нічого доброго не зробили, і без росіян в Казахстані буде краще», – заявив представник місцевого фонду «Русский мир» Ніколай Плахотін, коментуючи пропозицію колишнього президента Назарбаєва перейменувати Казахстан в «Козак Їли» (« Вітчизна казахів »).

Скаржаться місцеві росіяни і на те, що інтереси російськомовних людей нібито не представлені ні в держапараті, ні в судовому корпусі, ні в силових структурах. Не подобається місцевим уродженцям РФ і недостатнє викладання російської мови в школах. Місцеві жителі стверджують, що відчувають певні «утиски» через використання російської в побутовому житті, і шокують своїм уявленням про ситуа-

цію в Україні. Наприклад, за словами Плахотіна, «Юлія Тимошенко заборонила в українських школах навіть на перервах говорити російською. Нам хоча б поки не забороняють говорити тут російською, але утиски є» [«Русский мир» Казахстан, 2014].

Навіть казахстанських дітей, що навчаються в школах Байконура, який орендується РФ, продовжують вчити тому, що їх президент - глава РФ Владімір Путін, повідомив аким Кизилординської області Кримбек Кушербаєв. «У нас там є 6 шкіл, де навчаються казахстанські діти не за казахстанським стандартом, а за російським стандартом. Казахські діти в казахських школах відкривають підручник, де написано «мій президент Владімір Путін». Як це виходить? (...) Якими вони будуть завтра громадянами, патріотами?», – зазначає К. Кушербаєв. За його словами, після закінчення таких шкіл казахстанські діти не можуть вступити до вузів Казахстану [Угрожают ли Казахстану].

180

— За словами відомого казахського журналіста С. Малеева, наприклад, «... у російських шовіністів були і є претензії і до нашої країни. І якби сьогоднішня війна всіх цих «стрільців і бісів», перетворилася б для терористів Південного Сходу України в легкий променад, про який їм так мріялося спочатку, то наступними на черзі до поглинання Росією стояли б ми».

«Путіну не забезпечити своєї історичної спадщини тільки шляхом загарбання Криму. Його бачення вимагає більш великої Росії, сформованої або територіально, або на екстериторіальних засадах. Але це бачення не може бути реалізоване мирними способами або залишатися стійким на довгий час. В Україні, в Казахстані та інших частинах колишньої радянської території (в тому числі і в самій Росії) занадто багато людей, які не потерплять цього» [Olcott M., 2014].

Поряд з цим до можливої появи в Східному Казахстані російських «зелених чоловічків» місцеві жителі ставляться вкрай скептично. Однак журналісти зазначають, що радіти приходу «ввічливих людей» будуть 90% місцевих росіян, хоча і не дуже сподіваються на це. Мовляв, у Криму та Донбасі є за що воювати, а в Казахстані – лише голий степ.

Тим не менш, на інформаційному ринку країн Центральної Азії працює цілий ряд російських ЗМІ, включаючи федеральні видання, телеканали та новинне агенство «Спутнік» з метою сформувати позитивний імідж Росії. За допомогою підконтрольних медіа-каналів

Москва намагається переконати громадян Центральної Азії у правильності своєї зовнішньої політики, яка «викликає в інших країнах гостру критику. Це і бойові дії російських повітряних сил в Сирії, і підтримка сепаратистів на сході України, і анексія Криму тощо».

«Для Москви важливо залучити керівництво країн Центральної Азії в різні ініційовані [Москвою] проекти, наполягаючи на тому, що вони відповідають інтересам нашого регіону», – сказав медіа-експерт з Бішкека Ерлан Сатибеков. «Без підтримки правлячих еліт Кремлю було б важко реалізувати, наприклад, ідею Євразійського економічного союзу (ЄАЕС)» [«Мы не дураки», 2018].

В політичну площину перейшло наразі мовне питання в Киргизстані. Свідчення цьому – неодноразові висловлювання чиновників, представників держкомісії з розвитку державної мови про те, що час ікс – час перекладу діловодства на киргизьку мову – настав. І зволікати з цим більше не можна. Адже в Киргизії навіть на офіційному рівні не використовується державна киргизька мова. «Національна комісія з державної мови виступила з ініціативою, щоб всі телеканали Киргизії перейшли на національну мову «хоча б на 50%». При цьому, за даними, отриманими в результаті моніторингу становища російської діаспори в країнах колишнього СРСР (замовником проекту був МЗС РФ), тільки 7% опитаних володіють киргизькою досконало, 23% можуть трохи спілкуватися і 70% не знають його взагалі. Майже 10% опитаних заявили, що у разі повного витіснення російської мови вони покинуть республіку. І тільки 27% сказали, що залишаться і вивчать державну киргизьку мову. Більше половини росіян живуть з думкою про від'їзд до Росії, і лише 2% збираються залишитися» [Немешина Л.Ю., 2007, с. 53].

Тим не менш, в усіх державах Центральної Азії спостерігається чітка тенденція як до зниження частки росіян, так і до зниження рівня використання російської мови. Так, в Казахстані частка росіян протягом останнього часу знизилася на 0,44 п.п. (35,5 тисяч осіб) і на 1 січня 2019 р. склала лише 19,32% населення країни. Змінилась ситуація і з навчанням. На початку 1990-х рр. 65 % школярів в Казахстані навчалися російською мовою, 32 % – казахською. За 28 років ситуація змінилась: за даними за 2018 р., близько 32 % дітей навчалися в російських класах, 65 % – в казахських.

В інших країнах центральноазійського регіону також спостерігається чітка тенденція до скорочення вжитку російської мови. На-

приклад, у Туркменії та Узбекистані, порівняно з 1989 р. чисельність російськомовного населення знизилась з 15-17% до 2-3% згідно з експертними оцінками, оскільки офіційних даних немає. Володіють російською мовою: в Узбекистані трохи більше 14%, а в Туркменістані – всього 12%. Взагалі не володіють російською мовою 59% населення Узбекистану і 82% населення Туркменії. При цьому росіян в Узбекистані – 4,91%, у Туркменістані – 3,23%, а у Таджикистані – взагалі 0,46%.

Починають втрачають позиції в країнах Центральної Азії і російські федеральні телеканали. Наприклад, у Киргизстані з кожним роком зменшується кількість глядачів російських каналів. До такого висновку дійшли бішкекський Центр політичних технологій Prokg та Центр соціологічних досліджень і прогнозування «Ел-пікір» в результаті спільного дослідження, проведеного в березні 2017 р. Так, одне з опитувань, в якому взяли участь 1 200 респондентів з 48 міст Киргизстану, продемонструвало, що 72,9% опитаних використовують киргизьке національне телебачення в якості основного джерела політичних новин, російське телебачення дивляться тільки 17,6% респондентів, що на 3,2% менше, ніж у 2015 р. [Алтынбаев К., 2019].

182

Експерти вважають це закономірним результатом методів та підходів, що використовуються російськими медіа в Центральній Азії. Медіа-експерт з Бішкека Ерлан Сатибеков зазначив, що російські телеканали «перегинають палицю», проводячи пропагандистську інформаційну політику. «За допомогою підконтрольних ТВ-каналів Москва намагається подати жителям Центральної Азії в правильному світлі свою зовнішню політику, яка викликає в інших країнах гостру критику», – сказав він. «Одне з ключових напрямків інформаційної політики прокремлівських ЗМІ – це просування позитивного іміджу президента Росії Владіміра Путіна, як політика, здатного забезпечити стабільність і безпеку в Центральній Азії», додав Сатибеков [Алтынбаев К., 2019].

«Російська пропаганда через ТБ, інтернет і ЗМІ дотягується своїми щупальцями і до нас з вами, і у неї це виходить. Я думаю, що нам потрібно, по можливості, максимально захищати наше населення від цієї вкрай деструктивної, шкідливої інформації», – написав, зокрема блогер Азіз Хакімов на своїй сторінці Facebook 4 квітня. Його пост отримав сотні позитивних реакцій і коментарів. Мешканець Самарканду Абдурахмон Обідов, сказав в інтерв'ю, що перестав дивитися

російське телебачення після того, як одного разу побачив негативний репортаж про узбеків-мігрантів. «Російські ЗМІ показують нас так, ніби ми злочинці або, дикі. І після цього вони хочуть, щоб ми їм довіряли?» – обурився він [Алтынбаев К., 2019].

А в червні 2019 р. телеведучий Соловйов викликав обурення казахстанців, заявивши в ефірі телеканалу «Росія-1», що Москва повинна розбомбити біолабораторії в Алмати. В Узбекистані лунають заклики до влади Узбекистану активніше боротися з російською пропагандою, а політичні пропагандистські програми заборонити взагалі.

Натомість інформаційна політика Росії безпосередньо в країнах Центральної Азії подає зовсім іншу картину взаємин між росіянами та вихідцями з регіону ЦА – це взаємоповага і дружба. Наголос робиться на десятилітню співпрацю, добросусідство та переплетіння культур.

Подібна нещирість кремлівських ЗМІ спрямована на використання сусідніх держав Центральної Азії в своїх цілях. Адже Центрально-Азія з більш ніж 50-мільйонним населенням і багатими запасами природних копалин, гідроресурсів, стратегічною транзитною інфраструктурою завжди перебувала і залишається в сфері інтересів Росії, зазначає медіа-експерт з Бішкека Ерлан Сатибеков [«Мы не дураки», 2018].

Все більше молоді в центральноазійському регіоні дізнається новини з альтернативних джерел. Британська міжнародна організація Інститут з висвітлення війни і миру (IWPR), яка займається в Центральної Азії питаннями розвитку ЗМІ та прав людини, провела дослідження споживання новин в інтернеті і способів отримання інформації онлайн, підсумки якого представила в Алмати 9 вересня 2019 р.

Робота охопила чотири країни Центральної Азії – Казахстан, Киргизстан, Таджикистан і Узбекистан. З травня по червень 2019 р. було опитано 4130 громадян-користувачів інтернету.

«В останні роки в Центральної Азії зростає частка користувачів соціальними мережами, новинними сайтами, месенджерами і додатками смартфонів. На цьому тлі збільшується і кількість форм дезінформації і маніпуляції, фейкових новин і «клікбейтних» заголовків», – йдеться в звіті IWPR [Жители Центральной Азии, 2019]. «Це підсилює нашу стурбованість з приводу рівня інформаційної

грамотності населення, а на порядку денному гостро стоїть питання про те, як забезпечити збалансований, об'єктивний і альтернативний контент в ЗМІ», – зазначають автори дослідження.

І все частіше жителі країн Центральної Азії надають перевагу онлайн-інформації рідною мовою, вважаючи російськомовні новинні ресурси пропагандою. Найбільш популярними джерелами інформації в Центральній Азії є соціальні мережі, куди, щоб дізнатися про новини, заходять від 87% (Узбекистан) до 92% (Киргизстан) користувачів. У Таджикистані (82%) і Узбекистані (70%) провідною соціальною мережею для отримання новин виявився Facebook, в той час як в Казахстані (89%) та Киргизстані (83%) люди набагато частіше отримують новини з Instagram. Слідом в шкалі переваг йдуть новинні сайти – від 75% в Киргизстані до 82% в Узбекистані.

184 — Найменш затребуваними онлайн-джерелами новин в Центральній Азії виявилися месенджери в силу особливостей платформи. В Узбекистані 60% респондентів знайомляться з новинами в Telegram. WhatsApp більше користуються в Казахстані і Киргизстані, Telegram і Viber більше поширені в Таджикистані.

У звіті IWPR відзначається зростання попиту на контент в інтернеті казахською і киргизькою мовами в Казахстані і Киргизстані, а в Таджикистані і Узбекистані більшою популярністю користуються блоги, що пропонують контент таджицькою і російською мовами.

Висновки. Отже, якими б “гуманітарними проектами” не прикривалась Російська Федерація, немає сумнівів, що Кремль веде боротьбу за уми підростаючого покоління, нав'язуючи їм свою культуру і цінності. Лояльність до російської мови, як і до самої Росії в країнах Центральної Азії зберігається значною мірою через необхідність виїжджати на заробітки до Росії, де постає питання іспиту з російської мови, історії Росії та її законодавства. «Оскільки життя в деяких центральноазійських республіках колишнього СРСР сьогодні великою мірою залежить від трудових мігрантів, ці люди, незважаючи на суперечливе ставлення з боку російського суспільства, в цілому позитивно налаштовані до Росії і готові активно вивчати російську мову й засвоювати російську культуру. Слід відзначити, що геокультурний варіант «русского мира» ... відзначається реалістичним глумаченням сьогоднішньої складної демографічної ситуації в Росії та наявністю позитивного потенціалу для використання трудових мігрантів з Центральної Азії з метою зміцнення позицій Росії в Азії і світі» [Котиго-

ренко В., Рафальський О., 2013, с.68]. Москва також, за твердженням західних і деяких казахстанських аналітиків, може спровокувати в республіці внутрішні заворушення і, скориставшись ними, захопити північні і північно-східні області країни за таким само сценарієм, який відбувся у Криму.

Тому, необхідно тверезо підходити до внутрішньої та зовнішньої політики держав Центральної Азії. Усвідомити, що деякі їхні кроки обумовлені жорстким впливом або навіть шантажем з боку РФ, і є способом зберегти цілісність територій або отримати суттєву фінансову підтримку. Проте, зважаючи на все більше входження в життя альтернативних джерел інформації, Україна отримує можливість активніше просуватися в інформаційний простір цього регіону, спираючись насамперед на молоду інтернет-аудиторію, залучати до українського інформаційного кола нечисельну українську діаспору.

Джерела та література:

1. Абдуллаев, Е., 2007 Русские в Узбекистане 2000-х: идентичность в условиях демодернизации // Русский мир в Центральной Азии: сборник статей и материалов. Выпуск 1. Бишкек. С. 113.
2. Батанова О., 2009 Русский мир и проблемы его формирования : диссертация ... кандидата политических наук : 23.00.04 / Батанова Ольга Николаевна; [Место защиты: Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ]. Москва. 163 с.
3. Жители Центральной Азии стали все чаще знакомиться с новостями на родном языке. 2019-09-12. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/09/12/feature-01
4. Алтынбаев К. Унижение таджикской журналистки в московском аэропорту вызвало общественный резонанс 2019-10-25. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/10/25/feature-01
5. Алтынбаев К., 2019. По результатам опросов, российское телевидение теряет влияние на родине и в Центральной Азии. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/08/22/feature-01
6. Котигоренко В., Рафальський О., 2013. Ідеологічний проект «руського мира» і політичні переваги та уподобання населення українського Донбасу // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України. № 5. С. 68.

7. «Мы не дураки», – говорят оскорбленные кыргызы российским СМИ2018-09-03 http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2018/09/03/feature-01

8. Немешина Л.Ю., 2007. Русские в Киргизии: этнокультурная и социально-политическая структура // Русский мир в Центральной Азии: сборник статей и материалов. Выпуск 1. Бишкек. С. 53.

9. Об информационной безопасности и евразийском рынке мас с-медиа» 22 октября 2014. <http://sayasat.org/tribune/1040-ob-informacionnoj-bezopasnosti-i-evrazijskom-rynke-mass-medjia>

10. «Русский мир» Казахстана ожидает «зеленых человечков» для наказания казахов за «геноцид». 21/10/2014 <http://CRIME.in.UA>

11. Угрожают ли Казахстану российские СМИ? <http://russobalt.org/forum/topic/524527-ugrozhaiut-li-kazahstanu-rossiiskie-smi/>

12. Этническая карта Казахстана: казахов больше, европейцев меньше, третий мононациональный регион <https://vlast.kz/obsshestvo/32977-etniceskaa-karta-kazahstana-kazahov-bolse-evropejcev-mense-tretij-mononacionalnyj-region.html>

13. Martha Brill Olcott. Will Kazakhstan be Next in Putin's Reintegration Project? <https://carnegie.ru/2014/03/05/>

References:

1. Abdullaev E., 2007. Russky`e v Uzbeky`stane 2000-x: y`denty`chnost` v uslovy`yax demoderny`zacy`y` // Russky`j my`r v Central`noj Azy`y` : sborny`k statej y` matery`alov. Выпуск 1. By`shkek 2007.

2. Batanova O., 2009. Russky`j my`r y` problemy` ego formy`rovany`ya : dy`ssertacy`ya ... kandy`data poly`ty`chesky`x nauk : 23.00.04 / Batanova Ol`ga Ny`kolaevna; [Mesto zashhy`ty: Ros. akad. gos. sluzhby` pry` Prezy`dente RF]. М. 163 s.

3. Zhy`tely` Central`noj Azy`y` staly` vse chashhe znakomy`t`sya s novostyamy` nea rodnom yazyke. 2019-09-12. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/09/12/feature-01

4. Kanat Altynbaev y` Uny`zheny`e tadjhy`kskoj zhurnaly`stky` v moskovskom aeroportu vyzvalo obshhestvennyj rezonans 2019-10-25. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/10/25/feature-01

5. Kanat Altynbaev Po rezul`tatam oprosov, rossy`jskoe televy`deny`e teryaet vly`yany`e na rody`ne y` v Central`noj Azy`y` 2019-08-22.

http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2019/08/22/feature-01

6. Koty`gorenko V., Rafal`s`ky`j O. Ideologichny`j proekt «rus`kogo my`ra» i polity`chni perevagy` ta upodobannya naselennya ukrayins`kogo Donbasu // Naukovi zapy`sky` Insty`tutu polity`chny`x i etnonacional`ny`x doslidzhen` im.I.F.Kurasa NAN Ukrayiny`. 2-13. – # 5 (67). S. 68.

7. «My ne duraky`», – govoryat oskorblennye kyrgyzy rossy`jsky`m SMY` 2018-09-03. http://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2018/09/03/feature-017/

8. Nemeshy`na L.Yu. Russky`e v Ky`rgy`zy`y`: etnokul`turnaya y`socy`al`no-poly`ty`cheskaya struktura // Russky`j my`r v Central`noj Azy`y`: sborny`k statej y` matery`alov. Vypusk 1. By`shkek 2007. S. 53.

9. «Ob y`nformacy`onnoj bezopasnosty` y` evrazy`jskom rynke mas s-medy`a» 22 oktyabrya 2014. <http://sayasat.org/tribune/1040-ob-informacionnoj-bezopasnosti-i-evrazijskom-rynke-mass-medjia>

10. «Russky`j my`r» Kazaxstana ozhy`daet «zelenyx chelovechkov» dlya nakazany`ya kazaxov za «genocy`d». 21/10/2014. <http://CRIME.in.UA>

11. Ugrozhayut ly` Kazaxstanu rossy`jsky`e SMY`?[Elektronny`j resurs] – Rezhy`m dostupu: <http://russobalt.org/forum/topic/524527-ugrozhaiut-li-kazakhstanu-rossiiskie-smi/>

12. Etny`cheskaya karta Kazaxstana: kazaxov bol`she, evropejcev men`she,trety`j mononacy`onal`nyj regy`on. <https://vlast.kz/obsshestvo/32977-etniceskaa-karta-kazahstana-kazahov-bolse-evropejcev-mense-tretij-mononacionalnyj-region.html>

13. Martha Brill Olcott. Will Kazakhstan be Next in Putin's Reintegration Project? <http://carnegie.ru/2014/03/05/>